

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 32.

V Ljubljani, 10. velikega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavljane po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Udarec — s kolom. — Naš denarni zavod. — Kršenje zakonov v Istri. — Prvi učiteljski merkantilni kurz v Ljubljani. — Učiteljevo delovanje izven šole. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Udarec — s kolom.

I.

Povedali smo že, da je zbudil naš članek „Učitelj in politika“, ki smo ga priobčili v 29. letošnji številki, občo pozornost. Tovariši in neučitelji so z nami enih misli. Naše odkritosrčne besede so našle krepak odmev: naša javnost nam pritrja, simpatije do nas so se dvignile in ojačile. To je lep uspeh: z enim člankom smo zbudili pozornost naše javnosti. Drugi listi pišejo članke dan na dan, a večina bralcev prebira samo notice, ki pravijo, da je tega in tega povozil pijan voznik, da je tega in tega aretovala policija, ker je hotel popihati v Ameriko, da se odtegne vojaški suknji. Naš list pa je romal iz roke v roke, in ljudje so govorili: „Resnica je! To so vrli možje, ki se upajo povedati resnico!“

Pri tem, kar smo povedali, vztrajamo še danes, ker je resnično in se ne da prav nič izpremeniti, ublažiti ali zasukati. Če nam odstrižejo glavo, ne bo „bojazljiva kuretnina“ ubirala drugih strun. Nam je resnica nad vse!

Enajst dni potem pa je prišel „Slovenski Narod“, ki hoče veljati za liberalen list, in nas je v dveh številkah zaporedoma udaril — s kolom. Ko bi udaril samo nas, bi udarec s kolom lepo preboleli, pa bi šli preko „Slov. Naroda“ na dnevni red. Mi imamo namreč trdo kožo, da nam ne more še tako jedra zabavljica do živega. Toda „Slovenski Narod“ je udaril vse učiteljstvo, ves naš stan, zato ne moremo drugače, nego da udarimo nazaj. Nikakor ne smemo dovoliti, da bi topli učiteljstvo, ki stori v enem dnevu več za ljudstvo, nego je storil „Narodov“ člankar vse svoje žive dni.

Z odgovorom bi začeli lahko takoj danes. Prijatelji nam pišejo, naj bomo sirovi in prostaški, kakršen je naš novi sovražnik, ki je s svojim uvodnikom z dne 1. avgusta t. l. — to moramo poudarjati — prekosil celo „Slovenca“, da damo primeren izraz splošnemu ogorčenju. Tega ne maramo. „Slovenski Narod“ bo že kmalu čutil, kaj si je koristil z onim člankom, vodstvo narodno-napredne stranke pa dobi v doglednem času priliko, da se izjavi, v koliko se strinja z „Narodovo“ odkritosrčno besedo. Tako bomo hitro obračunali na obe strani. Javnosti pa smo dolžni, da pred njo branimo svojo čast, čast slovenskega učiteljstva.

Preden pa storimo to, je treba oteti pozabnosti „Narodovo“ smrtno obsodbo našega stanu. Naj jo bere še tisti rod, ki pride za nami, da bo vedel, kakšne prijatelje smo imeli in kakšne voditelje je imela stranka tiste dni, ko se je potapljala. Vsak pameten politik skrbi, da si ohrani in pomnoži število somišljenikov. „Slovenski Narod“ pa odganja od sebe ljudi. Ako je to njemu prav, je seveda nam še bolj, zakaj čim manj jih bo okolo njega, tem več jih bo okrog nas. In tako se uresničijo besede dr. Tavčarja, ki jih je govoril na „Zavezinem“ zborovanju v Mariboru in v Trstu, besede namreč: „Narodno-napredna stranka stoji in pade s slovenskim učiteljstvom“. Koliko zmore učiteljstvo, ve tudi dr. Tavčar, ako se še spominja onega občnega zbora „Kmetijske družbe“, ko so si jo hoteli osvojiti naši klerikalci. Ako bi ne bilo takrat učiteljstva, bi ne bilo danes „Kmetijske družbe“, kakor ne bo narodno-napredne stranke, kadar obračuna z njo napredno učiteljstvo. To je tako gotovo, kakor je amen v očenasu. In da se to čimprej zgodi, bo treba skrbeti tudi nam, ker vendar ne moremo dopustiti, da bi nas tepla tista roka, ki smo se zanjo izpostavljali in borili.

Tudi našim somišljenikom ne bo odveč, ako še enkrat premislijo vse to, kar očita glasilo liberalcev našemu stanu. „Slovenski Narod“ piše:

V „Učiteljskem Tovarišu“ je izšel oblasten članek, ki daje učiteljstvu različnih naivnih svetov glede njihovega nastopanja v javnem življenju vobče, zlasti pa v političnem oziru. Tendenca tega članka je, naj se učiteljstvo ogiba agitacije za obstoječe stranke, ker mu zna propagiranje liberalizma škodovati, sicer pa naj dela za izobrazbo ljudstva, ker se s tem najbolje podkopava klerikalizem.

Zaradi tendence tega članka bi gotovo ne bili izpregovorili nobene besede, saj se v glavnem popolnoma strinjamo z njo, toda članek je prepleten s prepotentnimi napadi in krivičnimi grajami, ki nas silijo, da odkrito povemo svoje mnenje. Clara pacta, boni amici.

Konstatirati moramo pred vsem, da narodnonapredna stranka nikdar ni zahtevala, naj se učiteljstvo aktivno udeležuje političnih bojov. Vedno in vedno smo poudarjali, naj posveča učiteljstvo vse svoje moči izobrazbi ljudstva v šoli in zunaj šole, ker s tem indirektno tudi največ stori za svobodomiselnost in osamosvojenje ljudstva od duhovske nadvlade. Na

aktivno politično delo je stranka klicala vedno samo tiste učitelje, ki so si znali pridobiti v svojih krajih večji vpliv in večje zaupanje, drugih pa nikdar, kajti bridko se je izkazalo pri raznih prilikah, da so učitelji stranki veliko več škodovali, kakor pa koristili.

Opomin „Uč. Tov“, naj se ogiblje učiteljstvo agitacije za politične stranke, je bil torej čisto nepotreben. Ogromna večina učiteljstva itak ničesar ne stori za stranko. Priznamo, da je tod in tam učitelj marsikaj storil za napredno stranko, toda to so častne izjeme in teh ni mnogo, že zategadelj ne, ker je malo učiteljev, ki so si znali pridobiti toliko zaupanja med ljudstvom, da morejo sploh kaj storiti.

Tega pa, da ima učiteljstvo med ljudstvom tako malo zaslombe, ni kriva samo duhovska agitacija, krivi so tega v veliki meri tudi učitelji sami.

Ko bi se bilo učiteljstvo z večjo vnemo posvečalo svojemu poklicu, bi bila izobrazba širših plasti slovenskega ljudstva dosti večja, nego je dandanes in bi imel klerikalizem dosti težje stališče. Toda kaj je storilo učiteljstvo za izobrazbo slov. mase na Kranjskem? Glede delovanja v šoli sami si ne prisvajamo sodbe, konstatiramo pa, da so poročila dež. šolskih nadzornikov, ki se predlagajo dež. šolskemu svetu, le izjemoma ugodna, večinoma pa jako neugodna in polna bridkih pritožb. Tako je že dvajset let sem. Iz teh poročil strokovnjakov, ki morajo pač biti merodajna za nas, se vidi, da ima sicer nekaj jako vestnih in vzglednih učiteljev, veliko več pa takih, o katerih se to ne more reči; iz teh poročil je razvidno, da so učni uspehi povprek slabi in to nam pojasnjuje, zakaj je stanje ljudske izobrazbe na Kranjskem tako nizko in zakaj ima klerikalizem tako lahko delo na deželi. Zunaj šole stori učiteljstvo še veliko manj za ljudsko izobrazbo. Žirovniki, Grmeki in Fabinci in drugi so bele vrane. Od vseh strani se pritožujejo pristasi napredne stranke, da se učiteljstvo odteguje vsakemu delu, da hoče najneznatnejši možiček igrati vlogo malega paše, ne stori pa drugega, kakor da po krémah zabavlja na ves svet. Koliko je učiteljev, ki delujejo pri pevskih, pri izobraževalnih, pri gospodarskih in sokolskih društvih? Izjeme so. Čast tem izjemam, toda večina je docela apatična in samo zabavlja. Lahko bi imeli vse polno postojank po deželi, če bi učiteljstvo hotelo delati; vse polno bi lahko imeli pevskih zborov in izobraževalnih ter gospodarskih in drugih društev, iz katerih bi se širila svobodna misel med ljudstvom, a nimamo jih, ali pa jih morajo voditi drugi ljudje, ker učitelji, dasi so najbolj poklicani za tako delo, nečejo ničesar storiti. Par sto predavanj bi lahko imeli vsak teden, kajti učitelj pozna svoje ljudi in ima lažje stališče, kakor drugi, a koliko predavanj so že priredili učitelji?

Največ je krivo učiteljstvo, da ima klerikalizem toliko zaslombe med preprostim ljudstvom, ker ni izvzemši nekaj posamičnikov skoro nič storilo za ljudsko izobrazbo. Ta resnica nam je bila že davno znana, a molčali smo in delali z vsemi močmi na korist učiteljstva, nadejajoč se, da se vendar obrne na bolje. A nič se ne kaže, da bi se naše nade izpolnile, pač pa se kaže, da hoče zdaj učiteljstvo narodno-napredni stranki metati polena pod noge, menda v zahvalo za to, kar je stranka zanje storila.

Kaj pa je bilo kranjsko učiteljstvo še pred petnajstimi leti? Noben stan ni bil takrat tako preziran, kakor učiteljski stan. Kdor je hotel, je z njim pometal in živa duša se ni potegnila za učitelja. Tedaj je „Slovenski Narod“ in narodno-napredna stranka začela delati za učiteljstvo in kar uživajo danes učitelji, za vse se imajo zahva-

liti „Slovenskemu Narodu“ in narodno-napredni stranki ter dr. Tavčarju. Kdo je pridobil učiteljstvu socialni ugled in družabno veljavo, kar je imajo. Vstrajno in dosledno pisanje „Slov. Naroda“ in delovanje narodno-napredne stranke. Kaj misli kdo, da je bilo lahko delo podreti proti učiteljstvu vladajoče predsodke, posebno z ozirom na to, da učiteljstvo s svojim delom v šoli in nastopanjem zunaj šole ni ravno pospeševalo akcije za povzdigo veljave učiteljstva. „Slov. Narod“ in narodno-napredna stranka sta pridobila učiteljstvu simpatije srednjega stanu, ne učiteljstvo samo, in predrugačila vse mnenje o učiteljstvu. Da ni bilo „Slov. Naroda“ in narodno-napredne stranke, bi bilo učiteljstvo še danes tam, kjer je bilo pred 15 in pred 30 leti, tako v socialnem, kakor v gmotnem oziru, bi bilo tam, kakor je učiteljstvo v Istri in v Dalmaciji.

Povedali smo to, da bomo na jasnem, da se spozna ima li narodno-napredna stranka večjo korist od učiteljstva, ali učiteljstvo od narodno-napredne stranke. Učitelji nam lahko verjamejo, da narodno-napredna stranka ne bo dosti trpela, če se ji učiteljstvo izneveri, morda pri masi še kaj pridobila, ker masa ne mara učiteljev, da pa zna učiteljstvo imeti največjo škodo, če bi narodno-napredna stranka in „Slovenski Narod“ nehala ščititi učiteljstvo in se zanj bojevati.

Spričo temu se ni čuditi, da je naduti članek „Uč. Tovariša“ vzbudil največje ogorčenje v vseh krogih narodno-napredne stranke, zlasti zaradi impertinentnega napada na dr. Tavčarja. Kdo je pa toliko storil za učiteljstvo, kakor dr. Tavčar? Kar je član dež. šolskega sveta, se je vojskoval za učiteljstvo. Dr. Tavčar je v dež. šolskem svetu zastopnik deželnih interesov, ne učiteljskih, a vendar se je sto in stokrat zavzel za učitelje, jih obvaroval krivičnih pa tudi zasluženih kazni, se zavzemal zanje v vsakem oziru in pri vsaki priliki s tako energijo, da vladajo danes pri nas čisto drugačne razmere kakor drugod. Naj pogledajo učitelji na Štajersko ali na Češko ali na Nižje Avstrijsko — o drugih kronovinah niti ne govorimo — pa bodo videli, da se tam vse slabše in brezobzirnejše postopa z učiteljstvom, kakor pri nas in da je Kranjska, četudi so plače slabe, vsaj v vseh drugih ozirih pravi učiteljski eldorado. Dr. Tavčar je, kakor rečeno, zastopnik dežele v dež. šolskem svetu, vendar je že nebroj učiteljev trgalo okrog njega podplate, pri čemer je imel priliko spoznati, kako znajo različni učitelji drug drugega denuncirati in obrekovati. Kar je bilo v njegovih močeh, storil je vse za učitelje in dosegel uspehe, kakor jih morda nikdar več ne bo dosegel noben drugi član dež. šolskega sveta, sedaj pa pride človek, ki najbrže nikdar v svojem življenju ni nič koristnega storil in ga pošilja v penzijo.

V tem oziru učitelji pač še dolgo ne bodo odločevali, gotovo pa ne toliko časa, dokler bodo tako slabo izpolnjevali svoje uradne dolžnosti kakor sedaj in tako malo delali zunaj šole kakor do sedaj. Največja nesramnost pa je, očitati dr. Tavčarju komoditeto. Na vsem Slovenskem ga ni tako delavnega politika, kakor je dr. Tavčar. Vse velike boje je vodil sam. Shodov je priredil on sam več, kakor vsi drugi slovenski poslanci skupaj, žrtvoval je tisočake, delal na vseh poljih in agitiral po vsi deželi. V dež. zboru je imel največje referate, v državnem zboru je večkrat govoril in je več delal kot katerikoli jugoslovanski poslanec in takemu možu bo člankar „Uč. Tovariša“, ki najbrže ne zna drugega kakor po oštarijah zabavljati, očital lenobo? Tu se pač vse neha.

Tudi z našim listom ni člankar „Učiteljskega Tovariša“ zadovoljen. To nas malo ženira, ker vsa učiteljska slovenska lite-

ratura priča, da so učitelji v tem oziru absolutno nekompetentni sodniki. Med našimi sotrudniki je komaj deset učiteljev. To so dobri in zanesljivi sotrudniki. Povedati pa moramo tudi, da nas ni nihče tolikrat zapeljal in zlorabil, kakor prav nekateri učitelji, tako da smo postali jako nezaupni in sprejemamo o kožljivih stvareh samo še dopise takih učiteljev, o katerih vemo, da so zanesljivi kakor skala in da nas ne bi nikdar mistificirali ali zlorabili. Naš list stori, kar je v obstoječih razmerah mogoče in zažadostuje nam popolnoma priznanje najmerodajnejših slovanskih politikov in žurnalistov, da je „Slov. Narod“ eden najboljših in najzanimivejših slovanskih listov v Avstriji. Spričo takemu priznanju merodajnih oseb nas pač pušča hladne mnenje „Tovariševga“ člankarja. Le v pojasnilo bodi povedano, da o razdružitvi zakona nalašč nismo hoteli razpravljati, da bi klerikaleci ne imeli novega orožja proti narodno-napredni stranki. S peticijami se nič ne odloči; v državnem zboru odloči le moč; če bodo svobodomiselnne stranke imele dovolj moči, bodo izvedle razdružitev zakona, če ne, pa ne. Na tem podpisu na peticiji ne bodo nič izpremenili. Mi nismo hoteli mešati te stvari in dajati klerikalcem prilike za novo agitacijo in mislimo, da smo postopali pametno, četudi „Tovarišev“ člankar tega ne pojmi.

Povedali smo odkritosrčno in pošteno svoje mnenje. Zdelo se nam je to potrebno, kajti v učitelstvu se že davno opazujejo različne struje in nastopajo različni učitelji tako, kakor da bi živela narodno-napredna stranka samo od milosti učiteljstva. To je krvava zmota. Učiteljstvo nam lahko verjame, da je korist, ki jo ima narodno-napredna stranka od učiteljstva, tako borna in malopomembna, da bo stranka podpora učiteljstva v celoti prav lahko pogrešala. Na Kranjskem je kakih deset učiteljev, ki so za stranko več storili, kakor vsi drugi skupaj — ti so edini, s katerimi je stranka doslej računala in to so možje, ki so glede „Učiteljskega Tovariša“ in njegovega postopanja ravno tistega mnenja kakor mi.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca mal. srpana 1906 **K 177.464.06.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Kršenje zakonov v Istri.

Pod tem naslovom smo povedali v 14. številu našega lista, kako koprski okrajni šol. svet in deželni šol. svet za Istro v Trstu kršita točko c § 20. deželnega zakona z dne 27. julija 1875. V 16. številu smo povedali, da je učiteljstvo uložilo utok proti odloku dežel. šol. sveta z dne 16. marca t. l., št. 733. Nam ni potreba ponavljati tega odloka, kjer je bilo določeno, da se ima izvršiti volitev učiteljskega zastopnika v okrajni šol. svet po glasovnicah, ker smo ta odlok ponatisnili in povedali, da se ima volitev vršiti po okrajni učiteljski skupščini. V tem smislu je bil vložen utok. Ker določuje istrski dežel. zakon z dne 27. julija 1875, št. 18, v § 41., da imajo utoki, vloženi proti sklepom dežel. šol. sveta, odložilno moč, ako so vloženi

v 14 dneh po vročitvi po dež. šol. svetu na ministrstvo za bogoslužje in uk, smo pozvedovali, kaj bo z volitvijo. Ako bi dež. šol. svet upošteval zgoraj navedeni § 41., bi moral odložiti volitev do rešitve pravočasno vloženega utoka. Temu pa ni navajen deželni šol. svet v Trstu, da bi upošteval zakonita določila, in volitev se je izvršila brezozirno, samo s tem razločkom, da se niso prešteli glasovi 15. aprila, pač pa šele 19. aprila. Kaj je bilo temu vzrok, ne vemo, a misliti se da marsikaj, med drugim tudi to, da ni imel noben absolutne večine, in v 4 dneh se je izobnalo še potrebne glasovnice. Kaj je bilo, kdo more povedati, ko je bila komisija tako sestavljena, da učiteljstvo, ki je volivec, ni imelo k nji pristopa.

Zvedeli smo tudi, da je bilo oddanih od 110 glasovnic le 72, med katerimi je bila ena prazna. Izvoljenec Jakob Benedetti, ravnatelj meščanske šole v Piranu, je dobil 51 glasov, in komisija ga je proglasila izvoljenim. Vendar vsa ta nezakonita volitev ni imela uspeha, ker se je izvoljenec odpovedal v seji okraj. šol. sveta dne 26. maja. Mi sicer ne vemo, kaj je izvoljenca privedlo do tega, a vendar moramo reči, da je bil to jako umesten čin spričo zgoraj opisanega nezakonitega postopanja.

Ne vemo sicer, ali je ministrstvo rešilo po učitelstvu vloženo pritožbo, vendar smo pa zvedeli, da je imela pritožba uspeh. Pred pritožbo ni bilo ni sluha ni duha o okraj. učiteljski skupščini, a sedaj pa smo zvedeli, da je okraj. učit. skupščina sklicana na 29. septembra t. l. in poleg drugih točk dnevnega reda je tudi volitev zastopnika v okraj. šol. svet. Torej lahko rečemo, da je pritožba dosegla svoj namen.

Mi bi svetovali učitelstvu koprškega okraja, slovanskemu in italijanskemu, naj se dogovori samo med seboj in naj soglasno izvoli v okraj. šol. svet zastopnika, ki zna in hoče braniti po zakonu učitelstvu zajamčene pravice. To je glavno in prvo, ker tu nima in ne more odločevati narodnost. Pravica je pravica, in zakoni so eni in isti za Slovane in Italijane.

Deželne skupščine tudi ni bilo že 24 let. Tudi to bo treba izsiliti, a za sedaj ne rečemo drugega kakor, učiteljstvo obeh narodnosti naj se samo dogovori, kako bo do tega prišlo. Učiteljstvo koprškega okraja ima lepo priložnost sedaj, ko se obdržujeta oba oddelka skupščine v Miljah.

Druge točke dnevnega reda nas za sedaj ne zanimajo, a vendar prosimo, da nam kdo poroča o izidu skupščine. Reči moramo, da je čas za skupščino neprimeren, ker prične v Istri šolsko leto 16. septembra, a 29. je že učiteljska skupščina. Kdor se hoče pripraviti, bo moral to narediti že med počitnicami, ker v ono malo dneh ob pričetku šol. leta mu bo to težko mogoče.

Dnevni red je za tako kratek čas, t. j. za pol dneva, gotovo preobširen, ker je popoldan po dnevnem redu določen za ogledovanje plavžev v bližnjem Šklednju. Pozna se, da je ta skupščina izsiljena s prej navedenim utokom, a vendar rečemo, da je bolje nekaj nego nič.

Prvi učiteljski merkantilni kurz v Ljubljani.

Za povzdigo vsestranske izobrazbe slovenskih obrtnikov in trgovcev so skrbeli pri nas do zadnjih časov sila malo. Komur so znane naše razmere, ta ve, da so namenoma metali polena pod nogo vsakemu, kdor je hotel kakorsikoli biti pomagati tema stanovoma; to pa posebno še od tiste strani, ki je poklicana najprej, da se zavzame z vso agilnostjo za obrtnike in trgovce. Za to ni čuda, da imajo skoro izključno v svojih rokah največja podjetja na slovenski zemlji samo tujei. Če imamo tu-

intam kakęga izveębanęga slovenskeęa veleindustrijęa in veletręęa, smo dolęni hvalo njemu samemu: Z lastno moęjo in pridnostjo se je pospel do tega; zakaj naęe šole ga niso dale niti vzgojile. To pa trdimo iz enostavnęga vzroka, ker takih šol doslej sploh nismo imeli.

Popolni učni zavodi v tem smislu morajo biti naša neodloęljiva zahteva. Visoka c. kr. dunajska vlada le polagoma uvideva, da ji je treba skrbeti vendarle malo bolj oęetovski tudi za nas Slovence. Dotlej pa ne smęmo prenehati s trkanjem, da se nam da, kar bi že zdavno morali imeti.

Nekaj pa se nam je vendar dalo. V zadnjem četrstoletju se je namreč zlasti za obrtnike obrnila stvar nekoliko na bolje. Po vseh večjih krajih so se ustanovile in se še vstanavljajo obrtne nadaljevalne šole. V preteęni večini poučujejo na teh šolah ljudskošolski učitelji, ki službujejo v dotičnem kraju. Škoda le, da ima pouk na takih šolah — po dunajskem vzorec — skoro povsod isto lice. Oblastva se ozirajo vse premalo pri razdelitvi pouka na lokalne razmere in potrebe posameznęga kraja, kar bi bilo v nasprotnem slučaju edino umestno. Vse po enem kopitu, vse šablonsko! To je pa tudi vzrok, da ne uspevajo tako, kakor bi sicer lahko uspevale. Zadnji učni in disciplinarni predpisi — kovali so jih seveda na Dunaju — ki so stopili v moč s preteklim šolskim letom, pa so vso stvar le še poslabšali. Mnogo svobode so dali pač vajencem, utesnili pa so potrebno moč in avtoriteto mojstrom, še bolj pa poučujočim učiteljem. Zopet in zopet se vidi, da so delali te postavbe pri zloglasni zeleni mizi taki ljudje, ki z enakimi šolami niso imeli nikdar opraviti. Čemu neki vprašati za svet obrtne in trgovinske zbornice, zadruge, mojstre, učitelje? Čemu?! — — —

Kar se tiče prave vzgoje naših obrtnikov, je edina častna izjema vrlo se razvijajoča umetno-obrtna strokovna šola v Ljubljani, ki deluje neumorno že osemnajsto leto v prosep domačęga obrtništva. V vseh strokah, ki se poučujejo na tem zavodu, so stopili teoretično in praktično izveębani mladi moęje med svet — in že se kažejo prvi lepi uspehi.

Priznati pa moramo, da je mnogo bolj skrbjeno za obrtnike kakor pa za trgovce. Z globokim obęalovanjem moramo konstatirati, da še do danes nimamo vięjšeęa slovenskeęa trgovskega zavoda. Da, celo srednjih in nižjih trgovskih šol, za katere bi morala skrbeti v prvi vrsti vlada, iščeš zaman pri nas. Mahrov trgovski zavod, iz katereęa je izšel ves naš inteligentni trgovsko izveębani naraščaj, je zasebni in vrhuteęa še nemški zavod. Trgovsko nadaljevalno šolo v Ljubljani ne vzdržuje morda vlada, ampak trgovski gremij. Z obrtno nadaljevalno šolo pa so samo v treh večjih krajih izven Ljubljane združeni pravi trgovski tečaji, drugod pa se poučujejo predmeti, ki so namenjeni v prvi vrsti za trgovce, šele v II. razredu teh šol. Tako se nam godi na slovenskih kranjskih tleh! Ne vprašajte torej, kako je s slovenskimi trgovskimi šolami na Štajerskem, Primorskem ali celo na Koroškem, sicer se hudo preęešite proti postavam, ki jih ustvarjajo na nemškem Dunaju. Da ne storimo morda komu krivice, povejmo v popolnost tega poročila, da se otvori s prihodnjim šolskim letom v Postojni meščanska šola s trgovskim značajem. Pristaviti pa moramo takoj resnici na ljubo, da bi jo sigurno še danes ne bilo, če ne bi se vrli Postojnčani toliko časa in tako odločno potegovali za njo.

Z ozirom na to, ker poučuje vajence naše učiteljstvo, ki si ni moglo pridobiti na učiteljišču specijelno v teh predmetih prave naobrazbe, je bil vsakdo primoran, če je hotel sploh z uspehom poučevati, z lastno pridnostjo pridobiti si vsaj najpotrebnejšeęa znanja. Samoizobrazbo pa je oviralo dejstvo, da manjka še danes precej pripravnih in docela uporabnih slovenskih knjig.

Učiteljstvo je moralo segati večjidel po tujih knjigah in zakonih. Tu pa mu je delala terminologija premnogokrat bridke težave.

Da se temu odpomore, sta izposlovala oba nadzornika kranjskih obrtnih nadaljevalnih šol in trgovskih tečajev od ministrstva privoljenje, da se otvori letos na umetno-obrtni strokovni šoli v Ljubljani nadaljevalni tečaj pred vsem za tiste učitelje, ki že službujejo po enakih šolah. Z odlokom c. kr. ministrstva za uk in bogočastje z dne 21. januarja t. l., št. 47.484, se je pričel ta merkantilni kurz dne 2. julija in je trajal do 14. julija. Vanj je bilo odpoklicanih na lastno prošnjo 29 učiteljev iz cele Kranjske.

Slovensko učiteljstvo, ki teęi vedno za tem, da izpopolni svoje znanje v vseh važnejših strokah, je z veseljem pozdravilo ta korak. Da se je poučevalo v vseh predmetih zgolj v slovenskem jeziku, da se je sploh uresničil ta trgovski kurz, smo dolęni hvalo c. kr. ravnatelju in komisarju za obrtne nadaljevalne šole, g. Ivanu Šubicu.

Ta tečaj je imel to edino napako, ker mu je bil odmerjen prekratek čas. pod čimer so trpeli predavatelji kakor slušatelji. Če bi ne bilo učiteljstvo že prej več ali manj praktiški izveębano v posameznih predmetih zavoljo dolgoletnega poučevanja na teh šolah, bi bilo pač težko pričakovati popolneęa uspeha. Ker se pa bodo taki tečaji brezdvomno ponavljali od časa do časa, zato je upati, da se odpokliče učiteljstvo vprihodnje v take kurze, če že ne za dva, pa vsaj za en mesec. Vprašali smo po vzroku, zakaj je odmerjena taki obširni in nelahki tvarini tako kratka doba, pa smo zvedeli, da ni imelo ministrstvo dovolj denarja na razpolago. Če se pomisli, da je dala vlada samo 30 K, trgovska in obrtniška zbornica pa 10 K ter kranjska hranilnica 7 K 89 h za vsakeęa slušatelja, tedaj je za vlado samo to nov slučaj noveęa škandala. Torej trgovska in obrtniška zbornica ter kranjska hranilnica sta morali šele priti „siromašni“ vladi na pomoč, da se je sploh mogel otvoriti tak kurz. Vedno ista beračija! Stotisočake meče po nepotrebnem v morje, recimo za tręaške nakope, milijone da ravnoista vlada nešetokrat v ničvredne politiške namene (da ne govorimo zopet o smodniku in kanonih), za indirektno povzdigo obrtniškeęa in trgovskega naraščaja pa nima borih vinarjev. — — — Druge države, posebno blaęena Nemčija, po katere vzorcih prireja naša slavna vlada razne umestne in neumestne odredbe, skrbе izdatno same za povzdigo svojih državljanov.

V kurzu so poučevali v šestih predmetih štirje predavatelji. Trgovsko znanstvo, menično pravo in obrtno zakonoznanstvo s splošnimi obrtnimi predpisi je poučeval g. dr. Fran Windischer, tajnik kranjske trgovske in obrtniške zbornice. Ti predmeti so bili za vse velezanimivi, ker so bili izmed vseh slušateljem najmanj znani. G. dr. Windischer, ki slovi v tem kot pravi strokovnjak, pa je znal tudi jako poljudno predavati. Z odgovori na razna stavljena mu vprašanja, celo v najbolj kočljivih in zagonetnih pojmi, je razkril marsikateremu dvom, o čemer je dotlej samo ugibal. Mnoge važnosti je tudi njegova obluba, da vsakemu rad odgovori na slehrno vprašanje tudi v poznejših letih, treba se bo vprašaleu samo ustno ali pismeno obrniti nanj. Kdor namerava kdaj predavati ob kaki ugodni priliki, posebno v obrtnih zadrugah, mu bodo ti podatki vrlo dobro služili.

Ob tej priliki omenjamo še, da so poskrbeli nekateri odličnejši obrtniki in trgovci sami svojim stanovskim sodrugom v nadaljno izobrazbo za primerno čtivo. Nekaj let sem izhaja „Trgovski Vestnik“, z novim letom je izšel „Slovenski Obrtnik“, v sobotnih številkah „Slovenskeęa Naroda“ pa čitamo v rubriki „Obrtni vestnik“ mnogo poučljiveęa. Naj bi vsaj oni učitelji, ki imajo ugodno priliko, pogledali večkrat z zanimanjem v te poučne liste. Njim samim bo to le v korist!

V obrtnem spisju je predaval g. Hinko Podkrajšek, c. kr. učitelj na ljubljanski umetno-obrtni strokovni šoli. Predavatelj je podal mnogokaj zanimivega, kar zaman iščeš v katerikoli knjigi. Zanimalo bo morda marsikoga, ako povemo, da izidejo še to leto štiri njegove knjige, ki se bodo rabile na obrtnih nadaljevalnih šolah. Priredba zlasti praktičnih kalkulacijskih nalog za vse obrtne stroke mu je dala gotovo obilo trudapolnega dela. Ker bo treba na podlagi teh knjig mnogo doslej še nenatisnjenih slovenskih tiskovin, za to je prav, da se poveri tisk teh ter doseđanjih tiskovin in pa vzorci posebne vrste podkladkov skupno izključno samo učiteljski tiskarni, ki bo gotovo blagohotno sprejela to delo v samosvojo založbo.

V obrtnem knjigovodstvu, kateri pouk je prevzel g. Fran Trdina, knjigovodja na mestnem magistratu v Ljubljani, so se izvečina praktični vknjiževali dani poslovni sestavki. Pri razrešitvi so se uporabljale pred vsem naslednje knjige: začetni inventar, dnevnik, blagajniška knjiga, glavna knjiga, knjiga o blagu in zaključni inventar. Predavatelj, z dolgoletno prakso posebno pa še z gorko ljubeznijo do knjigovodstva kot takega, je dosegel v tem kratkem času najlepše uspehe.

Gimnazijski profesor, g. Ignacij Fajdiga, je prevzel v tem tečaju obrtno računstvo. Preko navadnih računov, ki se vzemo v prvih dveh razredih na obrtnih nadaljevalnih šolah, je prišel takoj v kalkulacije. Izvrševali so se vsi možni kalkulacijski računi, s katerimi imajo opraviti v praksi razne vrste obrtniki, s posebnim ozirom na kupno, izdelovalno in prodajalno ceno.

Dasi je bil čas omejen na najpiclejše število ur, vendar so dobili slušatelji — po vzornem in skrbno sestavljenem predavanju — vsaj glavni obris, na čigar podlagi bo lahko vsak zase uspešno priredil pouk v teh predmetih na šoli, kjer je službeno nastavljen.

Zategadelj pa je bila tudi presrečna odhodnica, katere so se vdeležili vsi slušatelji merkantilnega kurza in risarskega tečaja (na katerem je bilo tudi takrat sklenjeno trimesečno delo) z vsemi profesorji. Neprisiljena zabava se je spričo izbornega petja in šaljivih nastopov tovariša L. Baeblerja vsestransko razvila. V ime obiskovalcev trgovskega tečaja je napil profesorskemu kolegiju tovariš Luka Jelenc, v ime risarjev pa tovariš Janko Likar. Iz dna srca prihajajoča ovacija je veljala zlasti g. ravnatelju J. Šubicu, ki je dal inicijativo za ta dva kurza, ki sta prva te vrste na slovenskih tleh, posebno pa še zato, ker je izposloval učiteljem pri vodstvu raznih tvornic povodom obiska v poučne namene prost vstop. Poučljiva je bila zahvala ravnateljeva zlasti v tem, ker je podal nekako zgodovino umetno-obrtnih strokovnih šol v Ljubljani. Napil je bogatemu uspehu slušateljev obeh tečajev ter blaginji slovenske obrti in trgovine.

Da bi se uresničile njegove besede!

R.

* * *

V učiteljskem merkantilnem kurzu v Ljubljani so bili naslednji tovariši:

Arko Anton, učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano; Barle Konrad, učitelj v Metliki; Betrijani Božidar, učitelj v Ribnici; Brinar Josip, ravnatelj meščanske šole v Postojni; Furlan Jakob, učitelj v Ljubljani; Galè Franc, učitelj v Ljubljani; Harmelj Adolf, učitelj v Cerknici; Jaklič Franc, učitelj v Radovljici; Janežič Matija, učitelj v Ljubljani; Javoršek Karel, učitelj v Ljubljani; Jeglič Janko Nep., učitelj v Ljubljani; Jelenc Luka, učitelj v Ljubljani; Juvanec Ferdinand, vodja v Postojni; Kalan Franc, učitelj v Kranju; Kozjak Franc, učitelj v Toplicah pri Zagorju za Savo; Kramer Friderik, učitelj v Škofji Loki; Lavtižar Franc, nadučitelj v Šmartnem pod Šmarno goro; Lenarčič Anton, učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano; Marolt Franc, učitelj v Ljubljani;

Mlakar Franc, učitelj v Šmartnem pri Litiji; Novak Josip, c. kr. učitelj na rudniški šoli v Idriji; Repovš Friderik, učitelj v Trzinu; Rus Franc, nadučitelj na Bledu; Rus Vilibald, učitelj v Kranju; Schiffrer Milan, učitelj na Vrhniki; Simon Karel, učitelj v Ljubljani; Šabec Avgust, c. kr. učitelj na rudniški šoli v Idriji; Škulj Franc, učitelj v Ljubljani; Tramè Ignacij, nadučitelj v Kamniku.

Učiteljevo delovanje izven šole.

Pri zborovanju „Ljubljanskega učiteljskega društva“ poročal Karel Wider.
(Konec.)

Zaradi mizernega našega gmotnega stanja je večina učiteljstva prisiljena iskati si postranskih dohodkov. Žalostna istina je, da učiteljstvu, ki žrtvuje vse svoje moči za svoj narod, ta ne pripozna njegova truda in uspešnega delovanja in ga ne plača tako, kakor bi zaslužil. Če hoče torej učitelj svojemu stanu primerno živeti, če hoče obleči in nasititi svojo družino, če hoče izobraževati sebe in skrbeti tudi za izobrazbo svojih otrok, da ne bodo ti enkrat enaki trpini kakor je on sam — potem mora gledati, kje ujame še kak krajcar, pehati se mora za postranskimi zaslužki. Vprašanje, ali se to hlastanje po postranskem zaslužku strinja z učiteljevim ugledom, ali je to škodljivo učiteljskemu delovanju in šoli, ker izrablja preveč njegove duševne in telesne moči in mu jemlje prepotrebni čas za temeljito pripravo za pouk — to vprašanje mora popolnoma odpasti, ker učitelj mora iskati priboljška svoji plači, če noče stradati. Ker se torej učitelj temu ne more ogniti, naj vsaj skrbi, da bo postransko opravilo dostojno njegovemu stanu. Tajništva pri občinah in denarnih ali gospodarskih društvih dajo učitelju priliko, da pride v ožji stik s prebivalstvom, se posebno na kmetih z vplivnejšimi posestniki, in če je učitelj zaradi svojega značaja, vljudnosti in pridnosti priljubljen, mu je moči mnogo storiti za ugled učiteljstva in prospeh šole. Ako prevzame tako službo, mora dobro premisliti, če je društvo osnovano na reelni in trdni podlagi, če so njega člani sposobni in vneti za stvar in imajo trdno voljo, biti poštene in nesebične. — Ogibati pa se mu je društvo, ki že pri porodu nosijo v sebi kal propada, ker je njih podlaga trhlja in gledajo člani bolj na svoj žep kakor na splošni blagor, kakor se, žal, pri nas na Slovenskem pri neke vrste društvih glasom žalostne statistike prepogosto dogaja. Pri polomu takega društva bo prizadet nehoti tudi učitelj, če ne finančno, pa vsaj na ugledu. Rad se bo nanj zvrzel večji del krivde, češ, učitelj-tajnik je imel poslovanje v rokah, on je edini kaj razumel o knjigovodstvu, on naj bi bil bolj skrbel itd. Najbolje seveda bi bilo, da bi se učiteljstvo vseh takih služb ogibalo, a kakor sem že omenil, to ob obstoječih razmerah ni mogoče. Neke službe pa je in mora biti mogoče se ogniti povsod in vsakemu učitelju — in to je služba organista in to — poudarjam — posebno na kmetih. V mestih vladajo druge razmere, torej tudi naslednje ne velja toliko za mesto, kakor za kmetiške fare. Učitelj organist je hlapec župnikov, cerkvenih ključarjev, pevcev in pevk in vseh faranov. Za sramotno nizko plačo mora voditi vse petje pri božjih službah, pogrebih, procesijah, litanijah, šmarnicah itd., učiti pevce in pevke, med katerimi mora biti seveda kot primadona cvileča in dereča se župnikova kuharica ali nečakinja, sicer je zamera na najvišjem mestu. Poznal sem nadučitelja, ki je opravljal v neki fari na Dolenjskem orglarsko službo, in sicer vsako nedeljo in praznik po dvoje maš, litanije, šmarnice, zornice, pogrebe in vsa druga cerkvena opravila, učil pevce itd. in zato dobival letnih okroglo 80 gld., kar pride na eno opravilo morda komaj po 25 kr. in še to v beri — ki je bila jako menjajoče

se vrednosti. — Čudil sem se mu in ga večkrat vprašal, če se mu sploh ljubi za tako bagatelo orglati in imeti vrhu slabe nagrade še večne sitnosti s pevci in sešobno s pevkami. Priznal mi je in rekel, da je že večkrat zahteval od župnika večje plače, a zaman; a navada je železna srajca, in mož je bil starokopitnež in mrevaril je nadalje slabe cerkvene orgle. — V takih razmerah naj bi vsak učitelj opustil orglanje, in to se tudi dostikrat zgodi, a navadno šele tedaj, kadar zahteva učitelj za svoj trud večjo plačo ali pa pride v navzkrižje z župnikom.

Razen teh in enakih plačanih postranskih opravil imamo še razna častna mesta v raznih društvi, kakor v bralnih društvi, čitalnicah, pevskih društvi itd. V vsakem odboru takih društev sedi navadno po en učitelj, a skoraj vedno je ta učitelj — tajnik ali če je kak starejši tovariš — pa kvečjemu blagajnik. Na kakšno višjo šaržo se redkokedaj popne. Zavzame torej le tista mesta v odboru, kjer je največ dela. Kot tajnik vodi društvene pisarniške posle, prireja veselice, uči pevce in igralce, poroča v liste — torej samo delo. Težavno je tu rešiti vprašanje, je-li naj učitelj prevzema taka mesta ali ne. Jaz mislim, da! Posebno mlajši tovariši, ki po svoji mladosti še niso sposobni za predsedniška mesta in pa, ker pride tem potom marsikak mlad učitelj v boljšo družbo, kjer se privadi boljšemu tonu in finejšim maniram, ki bi sicer bil v nevarnosti, da se pokmeti, kakor se, žal, tuintam dogaja. Starejšim učiteljem pa ne sodi več tako mesto; on sodi na mesto predsednika ali podpredsednika. A žal pozna naša inteligenca prerada učitelja samo tam, kjer je delo, drugače pa ga čisto prezre. Siliti pa se seveda učitelj na taka mesta ne sme. Ni mu treba stati v ozadju in čakati na milosti drugih. Samozavestno naj nastopa povsod, z mirnim taktom in resno voljo naj kaže svoje zmožnosti, čuti naj se enakega drugim, četudi oni bijejo ob debelejši mošnje, in uspeh gotovo ne zaostane. Brez učiteljev itak ne morejo biti v nobenem društvu, zato jim bodo hočeš-nočeš prepustili tudi taka mesta v društvi in v društvu sploh, ki so jih dosedaj zasedali edino le sami.

Omeniti bi mi bilo še nečesa, kar je pri nas najnehvaležnejše in česar se nerad dotikam — a se moram, ker tudi to sodi k učiteljevemu delovanju izven šole — in to je politika. Ali se naj učitelj vtika v politiko in v koliko? Tudi mi smo državljani in tudi za nas obstojajo veljavni zakoni, dolžnost naša je, da vestno zasledujemo vsak pojav v politiki in da stojimo na straži, da nam sovražnik ne naseje ljulike na njivo med naše dobro zrnje, da nam ne vzame tega, kar imamo in kar nam je sveto: to je naša svobodna šola, v kolikor pač zasluži to ime. Naša šola še sicer ni popolnoma svobodna, še jo oklepajo nekatere verige, znaki suženjstva, ali ona vendar mnogo svobodnejše diha, kakor je dihala pred časi. Ohraniti jo tako, bodi naša dolžnost. Zato mora učitelj posezati v politiko tam in tedaj, kadar preti naši šoli nevarnost. In to se godi najčeseje pri raznih volitvah. Za obč. volitve naj bi se vsak učitelj v svoji občini briga; on najbolje vé, kako stvari stoje in kdaj mu je poseči v volitve. Za deželne in državne volitve pa nam naj bi dajala „Zaveza“ navodila, kdaj, kje in v koliki meri nam je poseči v volitve. Nekaj splošnega se v tem oziru ne more določiti, pač pa je treba od slučaja do slučaja razmeram primerno ukreniti, kdaj učitelj nastopi kot agitator in volilec, kdaj naj stopi v ozadje in mirno gleda, kako drugi delajo. O tem pa bo treba govoriti pri „Zavezinih“ zborovanjih.

Iz kratkih mojih izvajanj je razvidno, da čaka učiteljstvo razen v šoli tudi zunaj šole delo, delo in zopet delo. Tega dela se nismo strašili doslej in ne bomo se ga tudi nadalje. Delal je učitelj tudi prejšnje čase, delal zunaj šole, a ni delal zase, delal je za druge. Vzgojeval je in učil ljudstvo,

ki je imelo od tega mnogotere koristi, a lastne koristi pri tem delu ni iskal, saj mu je bilo najlepše zadoščenje, dajati drugim od tega, česar je imel sam dovolj. Tako pa je delal toliko časa, dokler je pri svoji pičli plači še sploh živeti mogel. Prišel pa je čas, ko ob tej plači ni mogel več živeti. Takrat pa je začel delati tudi zase. Doslej je vedno mislil, da mu bodo tam ob zelenih mizah radi dali toliko, da bo živel, če že ne toliko, kolikor je vredno njegovo delo. A motil se je! Niso mu dali toliko, kolikor je vredno njegovo delo; še toliko ne, da bi najskromnejši človek ob tem živeti mogel. In kako malo je to. razume tisti, ki ve, kako poniževalno skromen je slovenski učitelj. Ko pa je spoznal ta slovenski učitelj, da čaka zaman na milosti od zgoraj, je nehal biti skromen in začel je zahtevati. In ker tudi njegovih zahtev niso izpolnili, se je rodila v njegovem sreju misel o skupni organizaciji. S to svojo organizacijo in pa z izobrazbo naroda v šoli in izven šole doseže nekoč gotovo, kar mu gre. Da pa to doseže prej, se mora strniti ves učiteljski stan v eno močno četo krepkih delavcev za svoj blagor. Pri tem delu izven šole pa ne smemo pogrešati naših tovarišic. Krepko naj stopajo z nami po isti poti, ne strašijo se naj dela in truda, kakšna mala nesporazumnost med nami naj jih ne zavaja na stranska pota, če hočejo doseči z nami vred ob istem času naš skupni smoter. Tako skupaj korakajmo roko ob roki pod zastavo kolegijalnosti v boj proti našim sovražnikom, tako skupaj pojdimo na skupno delo za naš blagor in blagor našega naroda in tako skupaj se bomo tudi bližali vedno bolj in bolj naši lepši in srečnejši bodočnosti!

Moja izvajanja se dajo posneti v te točke:

1. Vsak učitelj, oziroma učiteljica bodi član svojega učit. društva. Kjer takega društva ni, naj se osnuje takoj.
2. Vsako učit. društvo bodi pri „Zavezi“.
3. Vsak učitelj bodi član konvikta in, kdor more, tudi vdovskega društva, samopomoči, posebno pa naše hranilnice in posojilnice in učit. tiskovnega društva.
4. Učiteljsko društvo prireaj, če le mogoče, vsak mesec društveno zborovanje, oziroma društveni izlet, združeno s predavanji, oziroma ogledovanjem tvornic, naravnih posebnosti, javnih stavb itd.
5. Vsak učitelj se udeleži zborovanja, oziroma izleta.
6. Zmožen učitelj prevzemaj pri zborovanjih predavanja o šolskih in drugih važnih vprašanjih.
7. Vsak učitelj bodi naročnik in plačnik učit. listov, podpiraj jih, piši vanje in jih razširjaj.
8. Učiteljstvo ustanovi in izdajaj poljuden list za preprosti narod.
9. Učitelj delaj tudi izven šole za šolo. Piše naj mladinske spise, jih kupuje in razširja.
10. Učitelj se v svoji organizaciji zavzemaj za višjo izobrazbo učiteljskih in učiteljskih.
11. Posebno pozornost obračaj sestankom učiteljev s starši, ki jih prirejajo učiteljska društva.
12. Po možnosti vzgojaj in poučuj tudi šoli odrasle ljudi s petjem, čitanjem in predavanji. Pri vsaki šoli ustanovi knjižnico za odrasle.
13. Postranski zaslužek, kakor tajništva itd. sprejmi le v takih društvi, ki niso nasprotna šoli in učiteljstvu in so osnovana na reelni in nesebični podlagi.
14. Orglanje opusti povsod.
15. V bralnih in enakih društvi sprejemaj tajniška in podobna mesta le mlajši učitelj; starejši tovariš sodi na višja mesta. Narodno petje vodi, kjer moreš, ker je petje eno izmed najuspešnejših vzgojnih sredstev.

16. Učitelj nastopaj v politiki vedno aktivno in podpiraj ono napredno stranko, ki je prijateljica šoli in učiteljstvu. Pri občinskih volitvah imej učitelj prosto roko; pri deželnozborskih in državnozborskih volitvah dajaj direktivo „Zaveza“ od slučaja do slučaja.

17. Zastopniki učiteljstva v upravnih šolskih oblastvih naj kandidirajo po svojih učiteljskih društvih in naj polagajo na občinih zborih istih društev račun o svojem delovanju.

18. Zastopniki učiteljstva v upravnih šolskih oblastvih naj se zavzemajo v prvi vrsti za člane naše organizacije.

Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah.

Spisal Fr. Suher.

(Dalje.)

Govorili smo o ri-anju na pamet, o prostolehtnih vajah, o risanju po naravi in predmetih iz navadnega življenja, o prostih vajah s čopičem, o projektivnem risanju in modeliranju.

Posneti nam je, v kakem razmerju soje te vaje. Na spodnji stopnji ima vodilni pomen risanje na pamet, na srednji stopnji prehaja risanje na pamet polagoma na risanje po svestnem naziranj, na višji stopnji na risanje po predmetu.

V tehniškem oziru imamo na spodnji stopnji šematiško risanje s prehodom na prostolehtne vaje, na srednji stopnji prevladujejo, kakor je treba, proste vaje s čopičem in prostolehtne vaje, na višji stopnji nastopajo te vrste vsaj druga poleg druge. Prostolehtne vaje nastopajo večkrat, recimo vsako uro, pa samo po 10 do 15 minut v eni uri. Risanje na pamet je predmet za vse stopnje. Za linearno risanje se naj porabi v vsakem četrtletju po ena ura; vrhu tega se naj vadi v računskih in domovinsloveskih urah.

Risanje po predlogah je po sedanjih zahtevah popolnoma izključeno. „Po predlogah postane vsaka prosta volja sužnja tujemu. Tako gorostatno udobna tuja očala napravijo vsako oko kratkovidno. Ali so veliki umetniki antike menda začeli s čim drugim kakor z naravo? Seveda je narava neizrečeno bogata natančnosti, da je ni mogoče popolnoma izraziti. Zato pa tudi vsak umetnik sam poda svoj individualni, karakteristiški izvleček. Že prvi poizkus risanja po naravi sili našo mladino, sploh vsakega, da začetkom karakterizuje, da postane individualno samostojen, kar je tisočkrat več vredno, kakor posnemanje grafičnih in drugih podob, ki po njih postane otrok suženj tuji volji in izgubi svojo voljo prej, ko jo je sploh uporabljal.“ (Jost, str. 148 poroč. o II. kongr.) O stenskih predlogah pravi Jost (str. 149): „Kaj so pravzaprav stenske predloge? Nič kakor povečane predloge, ki so se srečno iz rok otrok odstranile. Ne da bi dajale reči, dajajo črte, in kje so v naravi take črne črte kakor na predlogah? Proč s temi zastarelimi učili!“ — Iz uvoda k našim izvajanjem je posneti, kako naj rabimo predloge. — Dobro predloge so umetniški proizvodi; če so res umetniške, imajo pravico, da jih upoštevamo kot nazorilo kakor sploh umetnine, če pa ne, jih sploh ne pogledamo. Dobro preučavamo zaradi umetniške vsebine, posebno pa zaradi tehnike, in posnemamo jih. Ne kopiramo pa jih v šoli nikdar. Če ima otrok posebno veselje, to doma storiti, mu ne branimo. Kakor hitro pa bi hotelo postati kopiranje predlog manj, ali če bi se hotelo z njim odpraviti drugo risanje v šoli med ukom, moramo se temu kar najstrožje upreti.

Nekaj pa je, kar dela tu izjemo, namreč, če prerisujemo ornament tam, kjer služi svojemu namenu. Torej rišemo pas na vrču z vrčem vred, cvetico na majoliki, stensko borduro v šab-

lonski tehniki s stene, plastiški okrasek z oltarja v cerkvi, železno mrežo z okna na licu mesta, gotički svod v cerkvi, kartušo z renesančnih hišnih vrat, stilizirano cvetico s kmetiškega kožuha, pletenino z narodne belokranjske obleke, srebrn pas in zlato avbo gorenjske neveste, okraske na starih hišah in pohištvu i. t. d.

Tako bi lahko zbirali motive narodne ornamentike, da si postavimo v nji tak spomenik, kakor si ga je narod ustvaril, ko je zbiral besede v dragi zaklad, v Wolf-Pleteršnikov slovar. Na umetniškem polju že stopa narod z uspehom v vrste drugih mogočnih tekmecev. Če bi se potrudili, bi si ustvarili tudi narodno ornamentiko, kakor Hrvati, ki bi lahko imponirala sosedom in nam prinašala poleg ugleda tudi gmotnega dobička.

(Dalje.)

Vestnik.

Izletniki v Belgrad opozarjamo, da se morajo preskrbeti s potnimi listi, ker jih sicer ne puste čez mejo. Potne liste izdaja pristojno okrajno glavarstvo. Odhod iz Ljubljane v četrtek, 16. t. m., ob 2.57 popoldne.

V zadnji seji deželnega šolskega sveta kranjskega so bili imenovani: Frančišek Musa za Dole, Alojzija Burnik za Žire, Klementina Pikel za Zalog, Tomaž Petrovec za nadučitelja v Jaršah, Angela Janša za Jarše, Julij Čenčič za nadučitelja za Vreme, Evgenija Kalan za Postojno, Frančiška Valenčič za Prem, Marija Mehle za Srazrednico pri Sv. Jakobu v Ljubljani, Fran Jaklič za Radovljico, Marija Novak za Polhov gradec, Franc Kette za Notranje gorice, Melhior Dolenc za Črnomelj in Amalija Gvardija za Suhor. V pokoj sta šla Jos. Bizilj na Peči in Leopold Zupin v Brunicah. Menjali sta službi Ana de Toni v Rovtari in Pavla Brezovšek v Dobu. Nadalje je deželni šolski svet sklenil, da razširijo šolo v Trzinu na dva razreda, šolo v Bohinjski Bistrici pa na tri razrede. Uredili so tudi šolske razmere v okolišju Goče na Vipavskem. A kako! Deželni odbor je zahteval, naj napravijo v Ložah enorazrednico, v Gočah pa tudi enorazrednico. Vzlic najodločnejšemu odporu deželnega odbora pa je deželni šolski svet sklenil drugače in bodo morali otroci iz Lož v burji hoditi v šolo v Goče. Naj stori občina Lože primerne korake, da dobi svojo enorazrednico.

Iz štajerskega deželnega šolskega sveta. Šolski vodja enorazrednice pri Sv. Jernu nad Muto je postal Fr. Sinigoj, dosedaj učitelj pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu. Nadučitelj v Radvini pri Mariboru je postal ondotni učitelj Em. Ruprich. Stalne učiteljice so postale: Eliza Jesenko na mestni dekliški šoli v Celju, Ivana Toplak pri Sv. Barbari v Haložah, Josipina Schlaipach pri Zgornji Sv. Kunigundi, Tereza Schmidlechner pri Sv. Antonu v Slovenskih goricah in Ana Vester v Spodnji Polskavi. Premeščena je učiteljica Ljudmila Božič iz Liboj v Zabukovje. Učiteljica za ženska ročna dela je postala pri Sv. Križu nad Mariborom nadučiteljica soproga Matilda Vodenik iz St. Jurja na Pesnici.

V odbor družbe sv. Cirila in Metoda je pri zadnji glavni skupščini v Logatecu izvoljen kandidat učiteljstva, tovariš Fran Črnagoj, nadučitelj na Barju. Ta je torej oficijalni zastopnik učiteljstva v imenovani šolski družbi.

Strokovni nadzornik za pouk risanja na srednjih šolah in učiteljskih je za dobo 1906—1908 dosedanji nadzornik Herman Lukas.

Bojni klic goriškega nadškofa. Goriški nadškof dr. Sedej je izdal prvi pastirski list. To je pravi bojni klic. Odstavek, ki se tiče šolstva, se glasi: „H koncu Vas, ljubljani v Gospodu, prosim, da nasproti preteči nevarnosti tako imenovane svobodne šole storite svojo krščansko dolžnost... Obramba mora odgovarjati napadu: društvo proti društvu, zborovanje proti zborovanju, časnik proti časniku, volitev proti volitvi, prošnja proti prošnji. Pristopajte torej k društvu, ki delujejo in se potegujejo za katoliški značaj ljudske šole, udeležujte se njihovih zborovanj; berite tozadavne spise in časnike; vdeležujte se vestno vseh volitev v občinska zastopstva, v deželni in državni zbor. Ne pozabite, da je Vaša dolžnost vdeležiti se volitev. Kdor vol

slabe občinske zastopnike in poslance, je soodgovoren za vse ono slabo, katero sklenejo dotični poslanci. Brezverski poslanci bodo gotovo glasovali za svobodno brezversko šolo in za postave zoper katoliško Cerkev. Nasledek bo, da bode morali poleg državnih šol zidati in vzdrževati še svoje katoliške šole, cerkve in duhovne. Časi so hudi. A ne bojte se svojih sovražnikov! Oni, ki je premagal peklo in celi svet, bo premagal tudi današnje sovražnike Cerkve. Čujte in molite! Pomagajte si sami in Bog bo Vam pomagal. — Jasnó je govoril nadškof in knez. Odkrito je stopil na bojišče, na politično torišče. Sedaj ga vidimo oboroženega s političnim orožjem. Tak stoji pred nami. Boj je izvan, učiteljstvo se ga ne boji!

Turške razmere. Razmere — kakor nikjer na svetu — vladajo na Kranjskem. Seveda je zopet učiteljstvo, od katerega hočejo nemogočih stvari, od katerega zahtevajo „delaj in delaj!“ — Ali da bi mu pa dali tudi krvavo zaslužnega plačila, tega ne poznajo in tudi nočejo poznati. Učiteljstvo naj bi samo delalo, trpelo in — molčalo. — Saj pa tudi nimamo nikogar, h komur bi se zatekli v bedi, komur bi potožili, kadar nas suje že skrajno neusmiljena noga naših gospodov, za nas nima nihče sreče. Režejo nam že itak skromen kruhek, ki nam šele prav zbudi želje po njem; ali najrajši bi nam pretrgali še to skorjico. Evo nov dokaz! V ljubljanski okolici se je pripetil slučaj, ki je naravnost vnebovpijoč. Na neki dvorazrednici je službovala 2 leti marljiva in vrla učiteljica, ki je prvo leto dobivala samo borih 50 K mesečne plače, v počitnicah nič. Prihodnje leto jeseni je napravila usposobljenostni izpit in zdaj je bilo njeno mesto razpisano v definitivno nameščenje. „Upala je in se bala“ od jeseni pa do junija prihodnjega leta, da dobi to mesto. Zaman! Dobila je mesto neka druga gospica. Pa to še ni bilo najhuje! Omenjena koleginja je ostala na mestu še do konca šolskega leta. Ko pa hoče 1. avgusta po trdozaslužene krajcerje v blagajnico, se ji tam porogljivo posmejejo, češ: „Ali ne veste, da niste nikjer več nastavljeni in ne dobite torej več plače?“ — Brez službe, brez stanovanja brez plačila naj bi pohlevno in molče čakala, da ji milostno naklonijo kako drugo mesto! Ali ni to mogoče samo pri učiteljstvu? Ako zapodi gospodar deklo pred določenim rokom, jo mora plačati tudi za isti čas; ako ne, si poišče pravice drugod. In kaj pa inteligentna učiteljica? Kje naj išče ta pravice, ako ji oni, ki bi ji morali ščititi njeno eksistenco, odtegnejo plačilo? Ali naj stanuje tako dolgo, da ji dajo drugo službo, pod milim nebom in gleda v zrak? Ako ste vi, milostljivi gospodje, toli pametni pa svetujte, od česa naj živi ta učiteljica do tedaj, da se ji posreči, dobiti drugo službo?

Novo šolo zgrade na Razdrtem. Stroški so proračunjeni na 16.207 K 63 h.

Mesto nadučitelja na slovenski ljudski šoli v Brežicah je razpisano; prošnje je treba nasloviti do 26. t. m. na okrajni šolski svet v Brežicah. Pozivljamo slovenske učitelje, da se mnogoštevilno oglasijo; istotako opozarjamo merodajne faktorje, zlasti deželne poslance, da se pravočasno potegnejo zato, da se to velevažno mesto zasede tako, da bo zajamčena vzgoja otrok v slovenskem duhu.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1224.

Kranjsko.

Na dvorazredni ljudski šoli v Črnomvrhu se razpisuje s tem 2. učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 1. septembra 1906.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatecu, dne 29. julija 1906.

Št. 1825.

V krškem okraju se razpisuje s tem voditeljsko mesto na enorazrednici v Telčah in učno mesto na štirirazrednici v Mokronogu v začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 15. avgusta 1906.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 31. julija 1906.

Tvrdka J. GIONTINI v Ljubljani,

ustanovljena meseca maja 1844. l.,

priporoča za prihodnje šolsko leto

p. t. krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom

svojo veliko zalogo

vseh šolskih potrebščin, knjig, pisank, zemljevidov in učnih pripomočkov.

Pri nakupu večjih partij in pri takojšnjem plačilu znižane cene.

S kakšnimi težavami sem se moral boriti.

Spisal Ivan Lapajne.

(Dalje)

Šolski in učni red z dne 20. avgusta 1870, ki smo ga pokopali ravno te dni, je bil izdan le za splošne ljudske šole, kar je bilo čisto naravno, ker takrat druge vrste ljudskih šol še ni bilo. Znabiti ni bilo takrat v Avstriji že 50 meščanskih učilnic. Toda do 1. 1875. je bilo že več meščanskih šol, osobito na Češkem. Zato je naučno ministrstvo 1. 1875 nasproti češkemu deželnemu šolskemu svetu odredilo, da velja šolski in učni red tudi za meščanske šole. Zakaj navajam to? Zato, ker mi je ta zadeva napravila toliko neprilik. Meščansko šolo v Krškem vzdržuje sicer šolski okraj, ta plačuje učitelje in ta skrbi po zakonu tudi za stvarne potrebščine, za kar zajemlje denar iz okrajnega šolskega fonda, ki ga opravlja c. kr. okrajni šolski svet. Zato so mislili, da je meščanska šola s svojim učiteljstvom vred podrejena direktno tej gosposki in čisto nič ne krajnemu šolskemu svetu. Toda stari šolski in učni red je imel nekaj določb (n. pr. razdelitev šolskih ur na dnevni čas, t. j. začetek dopoldanskega in popoldanskega pouka, dovolitev dopusta (do 3 dni) šolskemu voditelju itd.), katerih izvršitev sodi v delokrog krajnega šolskega sveta. Iz teh določb in iz državnega šolskega zakona ter kranjskega deželnega zakona o šolskem nadzorstvu z dne 25. februarja 1870 sem pravilno sklepal, da je meščanska šola, ker je ljudska šola, podložna najprvo krajnemu šolskemu svetu, in da sem jaz ud te najnižje šolske instance, ki jo mora prositi dopusta in ki mora določiti, ali naj začnem šolo ob 7., 8., 9. zjutraj, ob 1., 2. ali 3. uri popoldne.

V teh mojih nazorih me je potrdil tudi c. kr. okrajni šolski svet v Krškem dne 15. septembra 1879.

Ker sem bil ud krajnega šolskega sveta z glasovalno pravico, ni bilo to po volji 1. 1887 takratnemu nadučitelju, ki je imel v krajnem šolskem svetu le posvetovalni glas v zadevah svoje ljudske šole. Ta sicer vrli pedagog in odlični šolnik ni me povabil v imenu enako vrlega predsednika k seji krajnega šolskega sveta. Zaradi moje pritožbe je pa stal c. kr. okrajni šolski svet na moji strani, kakor kaže ta-le odlok:

„Krajnemu šolskemu svetu v Krškem!

Na podlagi sklepa c. kr. okrajnega šolskega sveta z dne 7. t. m. se krajnemu šolskemu svetu na ondoto ulogo z dne 27. februarja 1886, št. 38, javlja, da je vsakočasni ravnatelj meščanske šole ud tukajšnjega krajnega šolskega sveta kot zastopnik šole. Vodja ljudske šole je pa ud krajnega šolskega sveta s posvetovalno pravico.

Meščanska šola se namreč šteje v državni šolski postavi z dne 14. maja 1869, drž. zak. št. 62, med javne ljudske šole in je tedaj kot taka v smislu postave z dne 25. februarja 1870, št. 11. dež. zak., podredjena krajnemu šolskemu svetu, nje ravnatelj stopi po § 4., odstavek 2., prej omenjene deželne šolske postave kot ud v krajni šolski svet, ravnatelj drugih šol se pa udeležujejo obravnav krajnega šolskega sveta s posvetovalnim glasom, če te obravnave zadevajo njih učilnice.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem dne 8. julija 1887.“ (Dalje.)